

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРИ ВИКЛАДАННІ КЛІНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Полтавський державний медичний університет (м. Полтава, Україна)

Анотація: У статті розглядаються питання іншомовної підготовки майбутніх лікарів, використання спеціальних медичних термінів студентами медичних університетів. Зазначається, що успішне формування професійно-комунікативних навичок студентів-медиків залежить від активного збагачення їх словникового запасу термінологією на основі професійно-орієнтованих текстів і словників, роботи над стійкими навичками комунікативного самоконтролю та самоаналізу. Визначено, що засвоєння іншомовної медичної лексики ускладнюється проблемами термінологічної синонімії, складнощами перекладу медичних аббревіатур та метафоричних термінів, викривленням або неповним розумінням епонімічних термінів. Важливим завданням у формуванні іншомовної компетенції при викладанні клінічних дисциплін є засвоєння іншомовної медичної лексики відповідно профілю кафедри.

Ключові слова: іншомовна компетентність, медичні терміни, синоніми, аббревіатури, метафоричні терміни, епоніми.

Abstract. The article deals with the issues of foreign language training of future doctors and the use of special medical terms by medical students. It is noted that the successful formation of professional and communicative skills of medical students depends on the active enrichment of their vocabulary with terminology based on professionally oriented texts and dictionaries, work on stable skills of communicative self-control and self-analysis. It has been determined that the acquisition of foreign medical vocabulary is complicated by the problems of terminological synonymy, difficulties in translating medical abbreviations and metaphorical terms, distortion or incomplete understanding of eponymic terms. An important task in the development of foreign language competence in teaching clinical disciplines is the acquisition of foreign medical vocabulary in accordance with the profile of the department.

Key words: foreign language competence, medical terms, synonyms, abbreviations, metaphorical terms, eponyms.

Вступ.

Сучасний етап життя суспільства характеризується стрімким розвитком науки і техніки, що, у свою чергу, веде до подальшого удосконалення мови цих галузей – наукової та технічної термінології. Медицина є особливою специфічною сферою, що характеризується постійним і безперервним рухом уперед, якісним розвитком, глобальними досягненнями в різних галузях медичного знання.

Динамічний розвиток міжнародного співробітництва в усіх сферах діяльності людини є відмінною та невід’ємною характеристикою сьогодення. Зростаюча міжнародна мобільність у медицині та фармацевтиці наполегливо вимагає об’єднання зусиль вчених різних країн, а отже, потреба в якісному перекладі медичного дискурсу зростає з кожним днем. У зв’язку з безперервним зростанням термінологічного пласта лексики виникає необхідність у його більш глибокому лінгвістичному осмисленні для забезпечення якісного науково-технічного перекладу. Визначення специфіки та закономірностей функціонування мови в науковому дискурсі, у тому числі й медичному, є найбільш актуальним в області англійської термінології, так як саме англійська мова є міжнародною мовою наукового спілкування і технічного прогресу.

Мета дослідження.

Розглянути проблему формування іншомовної компетентності майбутніх лікарів, використання спеціальних медичних термінів студентами медичних університетів.

Основна частина.

Становлення сучасного спеціаліста-медика, який володіє сучасними передовими вітчизняними та зарубіжними медичними технологіями, значною мірою залежить від того, наскільки оперативно він вміє отримувати професійно орієнтовану інформацію не лише рідною, а й іноземною мовами. У зв’язку з цим постає проблема формування іншомовної компетентності студентів медичного вузу, навчання їх іншомовному професійно орієнтованому читанню з максимальним розумінням інформації спеціального характеру. Іншомовна підготовка є базовим компонентом системи професійної підготовки фахівців, який забезпечує студентам здобуття знань, формування навичок та умінь, необхідних для іншомовної складової їхньої майбутньої професійної діяльності та, крім того, сприяє професійному розвитку майбутнього лікаря в умовах сучасного інформаційного суспільства. Освітньо-професійні програми «Медицина» та «Педіатрія» визначають іншомовну компетентність як «здатність спілкуватись іноземною мовою та здатність використовувати міжнародні греко-латинські терміни, скорочення і кліше у фаховому усному й писемному мовленні».

Сучасна наукова медична література містить величезну кількість термінів, які з’явилися в останні роки, що може становити певну складність під час роботи з науковою медичною літературою. Перша з таких складностей полягає в деякій невпорядкованості медичної термінології, що виражається у великій кількості синонімів. Друга обставина пов’язана з насиченістю англійської медичної лексики термінами грецького і латинського походження. Іноді одні й ті

самі терміни в англійській і українській мовах набувають різних, навіть прямо протилежних значень. Нарешті, третя обставина полягає у тому, що багато англійських термінів позначають реалії, яких не існує в нашій країні, внаслідок чого вони не мають еквівалентів [1,2].

Дослідники виділяють ряд конкретних проблем, з якими стикаються фахівці при перекладі медичних текстів загалом і термінів. Зокрема це термінологічна синонімія, недостатня стандартизація термінології, класифікаційні і номенклатурні розбіжності у найменуванні органів і систем організму, розбіжності у вживанні епонімів, складнощі у розумінні та перекладі скорочень. Наслідком швидкого розвитку технологій є відповідне виникнення нових термінів, що створює ще одну серйозну проблему для перекладача, обумовлену тим, що двомовні словники медичних термінів стають неповними, і навіть онлайн-словники, які інтенсивно поповнюються, не завжди встигають вчасно зафіксувати новий термін.

Важливим завданням для викладача під час реалізації освітньої компоненти – допомогти зорієнтуватися здобувачу вищої освіти в особливостях використання англійських медичних термінів – синонімічних термінів, аббревіатур, метафоричних термінів, епонімів відповідно профілю тієї чи іншої кафедри.

Проблема синонімії в медичній термінології, як свідчать перекладознавчі дослідження, характерна для більшості мов. Слід зазначити, що проблема синонімії головним чином проявляється в галузі клінічної медицини, меншою мірою відноситься до анатомічної термінології. Це можна пояснити інтенсивним розвитком інформаційних технологій та їх впровадженням у клінічну практику та науково-дослідну роботу. При цьому одні й ті самі поняття мають різні назви залежно від мови та регіону. Наприклад, такий термін, як «аналіз крові» можна перекласти англійською мовою декількома способами: “*blood test*” та “*blood analysis*”, хоча британські та американські лікарі вживають спеціальний термін “*complete blood count*” (CBC) [3].

Абревіатури та скорочення виявляють цілу низку граматичних особливостей у зв'язку з особливою схильністю англійської мови до компресії, економії мовних засобів, спрощення граматичних конструкцій. З одного боку, це нескінченні можливості для створення нових аббревіатур, їх якнайшвидшої адаптації у системі англійської термінології. З іншого боку – це певні складнощі, пов'язані з протиріччями у цій системі, а також з її недосконалістю. Насамперед, це проблеми перекладу аббревіатур. Точність і однозначність аббревіатури важливі в будь-якій галузі науки, але в медицині дана проблема є життєво важливою, бо, на жаль, можливі випадки заподіяння шкоди пацієнту, аж до летального результату, внаслідок неправильної інтерпретації медичної аббревіатури. В англійській мові спостерігається тенденція до скорочення будь-якого терміну. Українська мова значно відстає в кількісному відношенні аббревіатур: те, що називається терміном в українській мові, в англійській перетворюється на аббревіатуру: LK “*left kidney*” “*ліва нирка*”; RK “*right kidney*” “*права нирка*”; LN “*liquid nitrogen*” “*рідкий азот*». Незважаючи на наявність

словників медичних аббревіатур, багато скорочень, що зустрічаються у медичному тексті, можуть носити випадковий характер, бути створеними самим автором тексту. Подібні скорочення не входять до складу словників і являють собою серйозну проблему при перекладі. Медичні тексти часто рясніють ситуативними скороченнями. Так аббревіатура SM може означати *congenital malformation* – «вроджена вада розвитку», *congestive myocardopathy* – «застійна міокардіопатія», *contrast medium* – «контрастна речовина», *costal margin* – «реберний край» [4, 5].

Метафоричні терміни утворюють певний міжнаціональний пласт у медичній термінології. Такий стан справ може викликати деякі труднощі в їх інтерпретації, тому що представники різних культур закладають різний когнітивний потенціал у структуру метафоричного терміна. Під час перекладу англійських статей фахівець стикається з відсутністю відповідних реалій життя у нашому середовищі, із відмінністю світосприйняття україномовним реципієнтом чужомовних метафор.

В англійській медичній літературі терміном *currant jelly stool* (випорожнення кольору желе з смородини) описується характер випорожнень при гострій кишковій інвагінації. У вітчизняній літературі цією ознакою описується характер випорожнень при кровотечі з дивертикулу Меккеля, а відповідний симптом при кишковій інвагінації носить назву симптому «малинового желе». Ультразвукову ознаку кишкової інвагінації – симптом «*мішені*» в англійській фаховій літературі описують як «*donut*» – «пончик».

В англійській медичній літературі метафоричні терміни вживаються значно рідше ніж в україномовній. Досліджуючи метафоричні терміни, що використовуються в дитячій хірургії, ми не виявили англійських термінів-відповідників широко вживаних у вітчизняній медичній літературі метафоричних термінів: блювання «*фонтаном*», симптом «*пісочного годинника*» та інших [6].

Епонімні терміни акумулюють наукову, культурну та соціально-історичну інформацію, що, проте, може ускладнювати спілкування, спричиняючи викривлене або неповне їх розуміння, хибні семантичні асоціації. Можлива невідповідність імен, наприклад, в анатомічних термінах різних мов (так, термін «*лімфоглоткове кільце Вальдейєра (Waldeyer ring)*» поширений в терміносистемах країн Заходу, тоді як в Україні вживають терміни «*кільце Пирогова*» чи «*кільце Пирогова-Вальдейєра*»); наявність кількох епонімів, які стосуються одного й того самого явища, хвороби тощо, наприклад, перелом верхньої щелепи типу *Le Fort I (Le Fort I fracture)* та *перелом Геріна (Guerin's fracture)* [7].

Висновки.

Засвоєння іншомовної лексики медичної сфери при вивченні клінічних дисциплін є важливою складовою формування іншомовної професійної компетентності майбутнього лікаря.

Література

1. Hrytsenko IEM. Anhlomovna medychna terminolohiya v pidhotovtsi suchasnykh likariv. Materialy navchal'no-naukovoyi konferentsiyi z mizhnarodnoyu uchastyu Realiyi, problemy ta perspektyvy vyshchoyi medychnoyi osvity; 2021 Ber 25; Poltava. Poltava: UMSA; 202. s. 71-2. [in Ukrainian].
2. Kozoriz IS, Kutsak AYU. Anhliys'ka medychna terminolohiya ta yiyi funktsionuvannya v tekstakh riznykh styliv. Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Filolohiya. 2018;37(4):52-4. [in Ukrainian].
3. Zastrizhna LV. Synonimichni korelyatsiyi v anhliys'kiy medychniy terminolohiyi. Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu «Ostroz'ka akademiya»: seriya «Filolohiya». 2019;6(74):227-9. [in Ukrainian].
4. Havryl'yeva KH, Kolomiyets' BS, Chupryna KS. Osoblyvosti perekladu abreviatur medychnoyi terminolohiyi v submovi suchasnoyi anhliys'koyi movy. Materialy navch.-nauk. konf. z mizhnar. Uchasty Aktual'ni problemy suchasnoyi vyshchoyi medychnoyi osvity v Ukraini; 2019 Ber 21; Poltava. Poltava: UMSA; 2019. s. 40-2. [in Ukrainian].
5. Push OM. Problemy perekladu medychnykh terminiv. Proceedings of International scientific and practical conference Philological sciences, intercultural communication and translation studies: theoretical and practical aspects; 2021; Venice. Venice: Izdevnieciba «Baltija Publishing»; 2021;2:80-4. [in Ukrainian].
6. Hrytsenko IEM, Pylypyuk YEV. Metaforychni termini yak skladova anhliys'koyi medychnoyi terminoleksyky. zb. statey VII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Aktual'ni pytannya lnhvistyky, profesiynoyi lnhvodydaktyky, psykholohiyi i pedahohiky vyshchoyi shkoly; 2022 Lyst 24-25; Poltava. Poltava: PDMU; 2022. s. 42-5. [in Ukrainian].
7. Kostenko VH, Solohor IM. Strukturno-semantychni ta sotsiokul'turni osoblyvosti eponimnykh terminiv anhlovmovnoyi stomatolohichnoyi terminolohiyi. L'vivs'kyy filolohichnyy chasopys. 2022;11:113-122. [in Ukrainian].